

Tarpvalstybinio bendradarbiavimo ir ES pridėtinė vertė lėtinių neinfekcinių ligų srityje

bendrųjų veiksmų projekto CHRODIS-
PLUS sutarimo pareiškimo santrauka¹

2020

¹The Consensus Statement constitutes Deliverable 4.2 of JA-CHRODIS PLUS and aims to analyse the JA CHRODIS (2014-2017) and JA CHRODIS-PLUS (2017-2020) experiences and lessons learnt in terms of integration in national policies and sustainability. The aim was to reach consensus (a “Consensus Statement”) concerning the EU added value of cross-country collaboration in the field of health promotion and prevention and management of chronic diseases beyond the project. It also contributes to understanding current NCDs strategies and implementation routes, particularly to reach EU citizens across the life-course in the places where they live, work, study and grow, with the ultimate goal to improve health and wellbeing for all.

Kodėl reikia imtis lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos ir valdymo?

Neinfekcinės ligos, įskaitant širdies ir kraujagyslių ligas, vėžį, diabetą ir lėtines kvėpavimo ligas, yra pagrindinė sveikatos ir socialinės priežiūros naštos priežastis visoje Europos Sąjungoje (ES)[2; 3]. Daugybinės ligos (sirgimas vienu metu keliomis ligomis) Europos regione auga, paliesdamos daugiau nei 60 % vyresnių nei 65 metų amžiaus žmonių [4]. Neinfekcinės ir daugybinės ligos siejamos su daugybe neigiamų sveikatos ir socialinių pasekmių, įskaitant ankstyvąjį mirtingumą, negalią ir prastą gyvenimo kokybę. Daugybinėms ligoms gydyti ir valdyti Europos Sąjungoje išnaudojama maždaug 70–80 % sveikatos priežiūros biudžeto, dėl to sveikatos priežiūros sistemos patiria didelį spaudimą, ir tai yra vienas iš skubiausių ir svarbiausių fiskalinių ir socialinių iššūkių valstybėms narėms.

Daugybinės ligos labiau paplitusios tarp socialiniu požiūriu nepalankioje padėtyje esančių gyventojų grupių ir, tikėtina, padidins skirtumus sveikatos priežiūros srityje – net tose šalyse, kuriose sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas dešimtmečiais buvo visuotinis ir visiškai nemokamas. Spręsti klausimus vien sveikatos sektoriuje niekada nepakaks norint išspręsti didėjančią lėtinių ligų iššūkį; visada reikės kitų sektorių ir subjektų papildomų veiksmų. [5]

Lėtinių neinfekcinių ligų naštos mažinimas tapo dar aktualesnis dėl „SARS-CoV-2“ (COVID-19) pandemijos. Ši pandemija reiškia ne tik krizę visuotinei sveikatos apsaugai, bet ir gilų neigiamą poveikį pasaulinei ekonomikai; ji kelia pavojų viso pasaulio gyventojų fizinei, psichinei ir ekonominei gerovei. Ji neproporcingai paveikė vyresnius žmones, taip pat žmones turinčius silpnesnę imuninę sistemą ir sergančiuosius neinfekcinėmis ligomis, kuriems kyla didesnė sunkių simptomų ar mirties rizika.[6] Kaip ir neinfekcinės ligos, COVID-19 neproporcingai veikia socialiai pažeidžiamų gyventojų grupes. Tai padidina jau egzistuojančius skirtumus sveikatos priežiūros srityje ir sustiprina poreikį spręsti neužkrečiamųjų ligų problemą holistiniu požiūriu, įskaitant lygybės perspektyvą ir atsižvelgiant į socialinius sveikatą lemiančius veiksnius.

Nors kylančios žmogiškosios ir finansinės sąnaudos neinfekcinių ligų srityje sulaukia politikų dėmesio nacionaliniu ir Europos lygmeniu, nepakankamai daroma, kad būtų užkirstas kelias ar atitolinta lėtinių ligų pradžia arba kad lėtinės ligos būtų veiksmingai valdomos, vos tik jos atsiranda.

JCHRODIS-PLUS (2017–2020) buvo Europos Komisijos ir 42 dalyvaujančių organizacijų iš 21 Europos šalies iniciatyva.

Bendrųjų veiksmų projektu CHRODIS-PLUS buvo skatinamas projekte CHRODIS (2014–2017) nustatytos politikos, strategijų ir intervencinių veiksmų įgyvendinimas.

Jo pagrindinę veiklą sudarė:

- 16 politinių dialogų, prisidėjusių informuojant, vystant arba įgyvendinant politiką, skirtą pagerinti kovos su lėtinėmis ligomis veiksmams;

- Įgyvendinti 21 bandomieji projektai buvo nukreipti į keturias pagrindines sritis:

- 1) sveikatinimo skatinimą ir pirminę prevenciją;**
- 2) integruotos daugybinių ligų priežiūros modelį;**
- 3) lėtinėmis ligomis sergančių žmonių kokybiškos priežiūros skatinimą;**
- 4) darbo sektorių ir lėtines ligas.**

Bendrųjų veiksmų projekto CHRODIS PLUS ištekliai yra skirti sumažinti lėtinių neinfekcinių ligų naštai

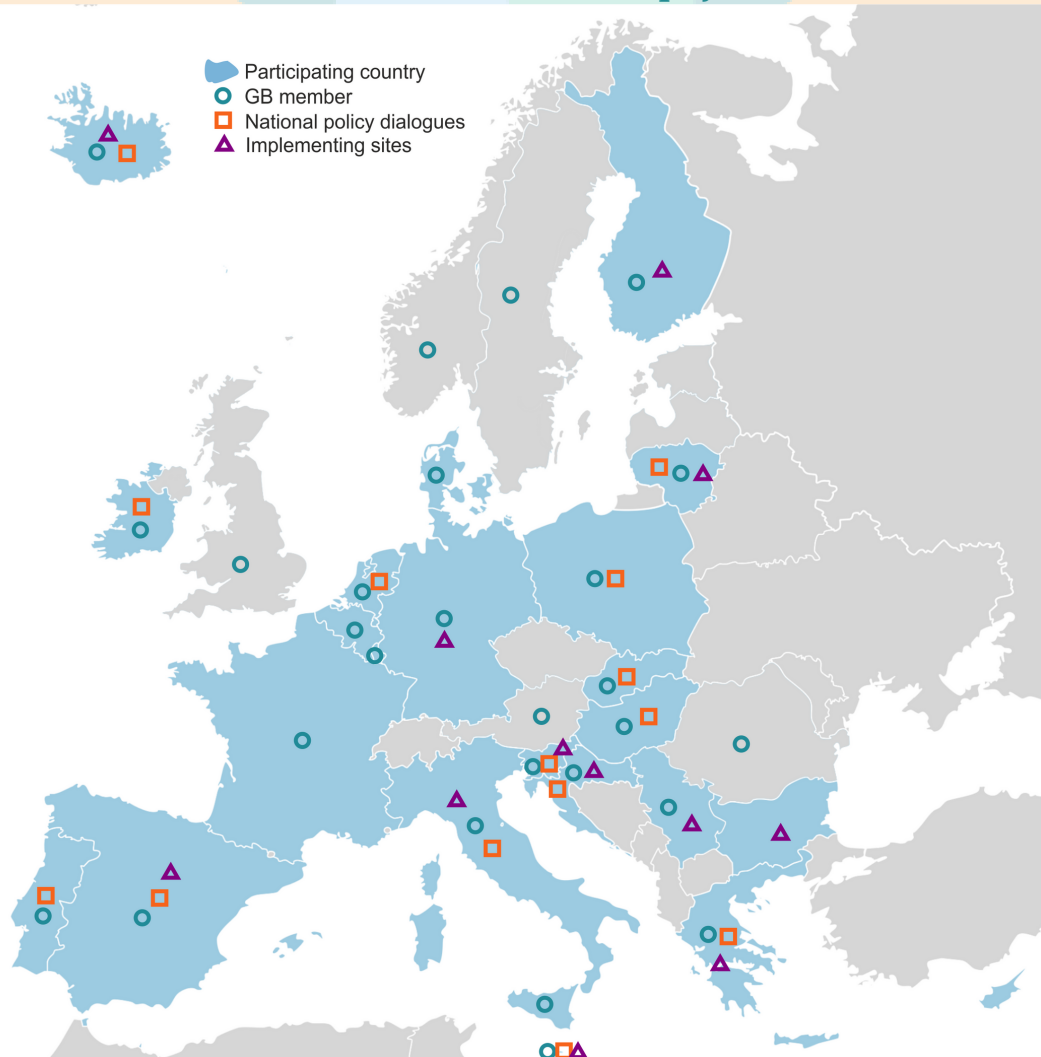
Pagal bendrųjų veiksmų projektą CHRODIS PLUS 42 organizacijos iš 21 Europos šalies ėmėsi vystyti, tobulinti ir išbandyti priemones (pavyzdžiui, gerąją patirtį, priežiūros modelius), skirtas sumažinti lėtinių neinfekcinių ligų naštai. Remiantis bendrųjų veiksmų projekto CHRODIS (2014–2017) išvadomis, buvo tiriama galimybė perkelti priemones įvairiuose kontekstuose.

16 politinių dialogų (14 nacionalinių ir 2 ES lygiu) prisidėjo informuojant, vystant arba įgyvendinant politiką, skirtą pagerinti kovos su lėtinėmis ligomis veiksmams.

14 nacionalinių politinių dialogų buvo organizuoti naudojant CHRODIS PLUS politinio dialogo metodologiją. Tai naudinga ir perkeliama priemonė kitoms politikos tyrimų sritims. Dialogų metu buvo identifikuota politika arba esamos politikos ir teisės aktų pakeitimai, galintys sumažinti pagrindinius lėtinių ligų rizikos veiksnius. Buvo identifikuoti ir įtraukti įvairūs aktualūs suinteresuotieji subjektai (pavyzdžiui, valstybės tarnautojai, patarėjai techniniais klausimais, politikos formuotojai, nacionalinės ministerijos, daugiašalės organizacijos, pacientų / specialistų asociacijos, NVO, individualūs lyderiai ir politikos verslininkai). Visi dialogai baigėsi veiksmų planais.

Daugiau informacijos apie CHRODIS PLUS politinio dialogo metodologiją ir politinių dialogų išvadas skaitykite [čia](#).

CHRODIS PLUS Europoje

Bendrųjų veiksmų projekto CHRODIS PLUS ištekliai yra skirti sumažinti lėtinių neinfekcinių ligų naštai

Igyvendinti 21 pilotiniai projektai buvo nukreipti į keturias pagrindines sritis ir pasiekė toliau nurodytus rezultatus.

1) Sveikatinimo skatinimą ir pirminę prevenciją

Pamokos, išmoktos perduodant ir įgyvendinant 5 gerąsias patirtis 8 vietose. [Ataskaita ir rekomendacijos](#)

Lombardijos sveikatinimo skatinimo darbe tinklas:

siekia sveikesnių darbo sąlygų, vykdydamas ir stiprindamas bendradarbiavimą tarp darbdavių ir pagrindinių suinteresuotųjų darbo subjektų: įmonių asociacijų, profesinių sąjungų ir regioninės sveikatos apsaugos sistemos.

[Pagrindinis puslapis](#) ir [gerosios patirties portalas](#).

„Active School Flag“: siekia didinti fizinį vaikų aktyvumą kuriant fiziškai aktyvią ir fiziškai išsilavinusią mokyklos bendruomenę. [Pagrindinis puslapis](#) ir [gerosios patirties portalas](#)

JOGG: ragina visus žmones didmiestyje, mieste ar rajone gaminti sveiką maistą ir sudaryti paprastą bei patrauklią gyvenimo būdo galimybę jaunimui. [Pagrindinis puslapis](#) ir [gerosios patirties portalas](#)

„Toy Box“: skatina sveiką gyvenimo būdą ankstyvoje vaikystėje siekiant užkirsti kelią nutukimui. Taip pat apima aplinkos pokyčius ir grupines intervencijas. [Pagrindinis puslapis](#) ir [CHRODIS saugykla](#)

„Sveikas senėjimas“: 6 mėnesių trukmės daugiaryšė programa, sukurta Islandijoje, skirta gerinti vyresnių žmonių fizinio aktyvumo lygiui ir su sveikata susijusiai elgsenai. [Pagrindinis puslapis](#) ir [gerosios patirties portalas](#)

Daugiau intervencinių veiksmų CHRODIS [gerosios patirties saugykloje](#)

2) Integruotos daugybinių ligų priežiūros modelį

Integruotos daugybinių ligų priežiūros modelis (IMPM) skirtas įveikti iššūkiams, susijusiems su fragmentuota pacientų priežiūra. Šiame plačiai pritaikomame modelyje siūloma 16 komponentų, skirtų pagerinti daugybinėmis ligomis sergančių pacientų priežiūrai. Taikant struktūrizuotą požiūrį, remiami priežiūros teikėjai, gerinami rezultatai ir siekiama optimizuoti išteklių panaudojimą.

Integruotos daugybinių ligų priežiūros priežiūros modelį praktikoje išbandė 5 institucijos iš 3 ES šalių, kad įrodytų jo pritaikomumą skirtinguose vietiniuose kontekstuose. 3 500 pacientų dalyvavo taikant naują sveikatos priežiūros modelį.

[Parengiamojo įgyvendinimo etapo rezultatai](#)
[Bandomojo IMPM įgyvendinimo įvertinimas](#)

3) Lėtinėmis ligomis sergančių žmonių kokybiškos priežiūros skatinimą

KKR priemonė

Kokybės kriterijų ir rekomendacijų (KKR) priemonė – tai pagrindinis kokybės kriterijų rinkinys, kurį galima taikyti įvairiose sveikatos priežiūros srityse (prevencijos, priežiūros, sveikatinimo skatinimo, švietimo ir mokymų) ir yra pakankamai bendras, todėl pritaikomas šalyse su skirtingomis politinėmis, administracinėmis, socialinėmis ir sveikatos priežiūros organizacijomis. Rinkinį sudaro 9 kokybės kriterijai, sudaryti iš 39 kategorijų, suklasifikuoti ir deramai įvertinti siekiant galutinio tikslo – pagerinti prevenciją ir priežiūros kokybę lėtinėmis ligomis sergantiems žmonėms.

KKR priemonės, skirtos pagerinti lėtinėmis ligomis sergančių žmonių priežiūros kokybę, įgyvendinimo vadove aprašomas bendras įgyvendinimo procesas (taip pat galimybė pritaikyti šią priemonę kituose kontekstuose), nurodomas jos naudojimo poveikis ir rekomenduojami tolesni žingsniai, skirti lėtinėmis ligomis sergančių žmonių priežiūros kokybei gerinti.

4) Įdarbinimą ir lėtines ligas

CHRODIS PLUS įdarbinimo ir lėtinių ligų priemonių kompleksas

Priemonių kompleksą sudaro dvi priemonės: 1) vadovų mokymo priemonė apie lėtinėmis ligomis sergančių žmonių įtraukimą ir gebėjimą dirbti ir 2) darbuotojų priemonė, skirta gerinti darbuotojų gerovei, sveikatai ir dalyvavimui darbo rinkoje.

Šis priemonių kompleksas yra skirtas vadovams, žmogiškųjų išteklių skyriams ir konkrečiai OHS (profesinei sveikatai ir saugai). Jis suteikia jiems kontrolinius sąrašus, palengvinančius supratimą, kur reikalingos intervencijos, taip pat priemones, kuriomis būtų galima matuoti lėtinėmis ligomis sergančių darbuotojų gebėjimą dirbti, ir padeda generuoti praktinius veiksmus kuriant sveikatą saugančią darbuotojų tiek struktūrinės aplinkos, tiek organizacinės kultūros bei požiūrio prasme. [Priemonių kompleksas](#)

Apie 20 partnerių visoje Europoje 1, 2 ir 3 darbo srityse įdiegiant gerąsias praktikas sėkmingai panaudojo CHRODIS PLUS [gerosios patirties perdavimo ir įgyvendinimo strategiją](#).

Gerosios patirties lėtinių neinfekcinių ligų srityje mainų tarp ES valstybių narių vizija

Neinfekcinių ligų priežastys sudėtingos, paprastai tai – genetinių, fiziologinių, socialinių ir ekonominių, aplinkos ir elgsenos veiksnių derinys. Daug veiksnių yra už sveikatos sistemos ribų, ir jie tiesiogiai susiję su sąlygomis, kuriose gimstame, gyvename, dirbame ir senstame. Lėtinių neinfekcinių ligų prevencijai, valdymui ir kontrolei reikalinga visapusiška vizija norint įgyvendinti veiksmingas strategijas.

Rengdami sutarimo pareiškimą, bendrųjų veiksmų projekto CHRODIS-PLUS dalyviai pasitelkė Europos Komisijos iniciatyvinę grupę sveikatinimo skatinimo, ligų prevencijos ir neinfekcinių ligų valdymo reikalams ir CHRODIS-PLUS valdybą [8] dokumento rengimo procese, kad nustatytų viziją ir principus, siekdami keistis gera patirtimi neužkrečiamųjų ligų klausimais su ES valstybėmis narėmis. Dirbdamos drauge, jos taip pat išklė prioritėtines veiksmų sritis, tarp kurių sveikatinimo skatinimas ir ligų prevencija bei vadovavimasis principu „Sveikatos klausimai visose politikos srityse“.

Taip pat galima pasitelkti bendrąsias Europos iniciatyvas, kad jos prisidėtų siekiant nustatytų prioritetų. Tai apima pagrindinius ES sveikatos, socialinius ir aplinkos apsaugos politikos prioritetus, tokius kaip Europos žaliasis kursas ir su juo susijusi pasiūlyta strategija „nuo lauko iki stalo“, taip pat pasiūlytas Europos kovos su vėžiu planas. Šios strategijos suteikia puikią galimybę sukurti ir pateikti nuoseklų atsaką į iššūkius, susijusius su netvaria maisto gamyba, klimato kaita ir vartojimo tendencijomis. [9; 10] Europos žaliasis kursas yra labai svarbus ES įsipareigojimui įvykdyti JT 2030 metų darnaus vystymosi darbotvarkę.

Tvaraus maisto vartojimo skatinimas ir pagalba pereinant prie sveikos ir tvarios dietos bei judėjimas link žaliosios ekonomikos taip pat sutampa su ES valstybių narių įsipareigojimais, kuriuos jos prisiėmė Europos socialinių teisių ramstyje. [11]

Kita svarbi politikos formavimo priemonė – Europos semestras, pagrindinis ES ekonomikos ir socialinės politikos koordinavimo mechanizmas. [12] Europos semestras suteikia Europos Komisijai ir valstybėms narėms galimybę sutarti dėl reformų, kurių reikia imtis ateinančiais metais sprendžiant didžiausius kiekvienos šalies patiriamus iššūkius. Daugelyje CHRODIS PLUS politinių dialogų taip pat buvo pabrėžti nacionaliniai arba ES lygio teisės precedentai, pavyzdžiui, susiję su komerciniais sveikatą lemiančiais veiksniais, tokiais kaip ES tabako produktų direktyva arba vaikams ir paaugliams skirta maisto reklama. [13]

Daugiau patirties mainų ir koordinuotų pastangų tarp nacionalinių ir ES politikos formuotojų komercinių sveikatą lemiančių veiksnių srityje galėtų padėti tiesiogiai kovoti su nutukimu, priklausomybėmis ir jų poveikiu lėtinių neinfekcinių ligų naštai. Ankstesni ir būsimi bendrieji veiksmai mitybos srityje, pavyzdžiui, apima Bendrųjų veiksmų iniciatyvą mitybos ir fizinio aktyvumo srityje (NPA) ir Bendrųjų veiksmų iniciatyvą dėl patvirtintos gerosios patirties mitybos srityje įgyvendinimo („BestReMap“). [14; 15] Valstybės narės ir atstovai iš ES taip pat galėtų susivienyti tarptautinėms iniciatyvoms (pavyzdžiui, darnaus vystymosi tikslų), kad nustatytų tolesnius veiksmus Europos, nacionalinių ir vietos lygiais, skirtus spręsti svarbiems sveikatos, klimato kaitos ir tvarumo klausimams.

Išvados ir rekomendacijos, kaip įtraukti gerą patirtį lėtinių neinfekcinių ligų srityje į nacionalinę politiką

Daugelis dalyvaujančių valstybių narių ir (arba) regionų valdžios įstaigų nurodė, kad tęs arba sustiprins gerosios patirties įgyvendinimą, prasidėjusį įgyvendinant bendrųjų veiksmų projektą CHRODIS PLUS. Tolesniuose langeliuose pateikiamos bendrųjų veiksmų iniciatyvos padarytos išvados, susiję veiksmai, kurių imtasi per iniciatyvą, ir rekomendacijos, skirtos palengvinti sėkmingam gerosios patirties integravimui į nacionalinę politiką siekiant sumažinti lėtinių neinfekcinių ligų našatą

1 išvada. Didinti žinių perdavimo priemonių ES valstybėse narėse naudojimą

CHRODIS PLUS veiksmai: Skirtingose darbo srityse CHRODIS PLUS partneriai sukūrė, pritaikė ir patvirtino priemones, tokias kaip CHRODIS PLUS politinio dialogo metodologija ir CHRODIS PLUS įgyvendinimo strategija, skirtas žinių perdavimui užtikrinti arba naujoms žinioms sukurti ES valstybėse narėse ir tarp jų.

Rekomendacija: Taikyti patvirtintas priemones ir sistemas (pavyzdžiui, CHRODIS PLUS perdavimo ir įgyvendinimo strategiją), skirtas žinių perdavimui užtikrinti ES valstybėse narėse ir tarp jų. Perduodant patirtis, atidžiai apsvarstyti ir atsižvelgti į vietinių kontekstų skirtumus (pavyzdžiui, kultūrinius aspektus, socialines ir organizacines struktūras), galinčius turėti poveikį gerosios patirties įgyvendinimui.

Išvados ir rekomendacijos, kaip įtraukti gerąją patirtį lėtinių neinfekcinių ligų srityje į nacionalinę politiką

2 išvada. Imtis veiksmų įveikiant barjerus ir informacijos kliūtis tarp sektorių bei valdymo lygių ir ieškoti sisteminių sprendimų

CHRODIS PLUS veiksmai: CHRODIS PLUS partneriai, bendradarbiaudami su dvidešimties gerųjų patirčių savininkais iš visos Europos, ištyrė tarpsektorinio bendradarbiavimo vaidmenį sveikatinimo skatinimo gerosios patirties srityje. Daugelis identifikuotų patirčių dalyvių dirbo kartu su daugiau nei šešiais sektoriais už sveikatos priežiūros sektoriaus ribų. Patirtys buvo konsoliduotos siekiant nustatyti bendras kliūtis bei veiksnius, tai leido suformuluoti tarpsektorinio bendradarbiavimo rekomendacijas (santrauka toliau).

Rekomendacijos: Investuoti suburiant veiksmingą skirtingų partnerių, turinčių įvairių patirtį ir įgūdžius, derinį ir užtikrinti pakankamus išteklius bendradarbiavimui palaikyti.

Nustatyti bendrą sprendimosi problemos viziją, sutampančią su bendrais tikslais, ir naudoti suplanuotą / sisteminių požiūrį į darbą, tinkantį visiems partneriams.

Veiksmingai vadovaujant kurti ryšius tarp sektorių ir disciplinų.

4 išvada. Užtikrinti tinkamus ekonominius, techninius ir žmogiškuosius išteklius gerosios patirties perdavimui, įgyvendinimui ir palaikymui, taip pat remiantis tuo, „kas veikia“ dabar, ir pripažįstant esamų darbuotojų vertingą patirtį ir potencialą.

CHRODIS PLUS veiksmai: ES lygio politinis dialogas dėl sveikatinimo skatinimo ir lėtinių ligų prevencijos finansavimo nustatė, kad perspektyvūs ES lėšų gavėjai privalo žinoti ir gebėti sužinoti apie prieinamas finansavimo galimybes, teikti paraiškas gauti finansavimą ir paskui įsisavinti lėšas bei sėkmingai valdyti susijusius projektus. Didinti šį gebėjimą ir informuotumą tarp gavėjų visuose valdymo lygiuose turėtų būti vienas iš pagrindinių ateities veiksmų prioritetų šioje srityje.

Rekomendacijos: Naudoti ES fondus ir ekonomines iniciatyvas, skirtas bendrų tikslų įgyvendinimui skatinti, ilgalaikiam gerosios patirties integravimui ir palaikymui. Remti visas organizacijas (ypač mažas) siekiant suprasti ir stebėti projektų finansavimo ir (arba) projektų susiejimo investavimui galimybes. Stiprinti tarpinių subjektų vaidmenį ir gebėjimą (pavyzdžiui, tarp nacionalinio ir regioninio lygio) siekiant pagerinti informacijos srautą ir galimybes tarp visų valdymo lygių.

5 išvada. Remti ir lengvinti įrodymais pagrįstą sprendimų priėmimą lėtinių neinfekcinių ligų politikos ir praktikos srityje.

CHRODIS PLUS veiksmai: Integruotos daugybinių ligų priežiūros modelį (IMPM) praktikoje patikrino 5 pilotinių centrų komandos, įrodydamos jo pritaikomumą skirtinguose kontekstuose. Remdamiesi vietine patirtimi ir žiniomis, dalyvaujantys partneriai pritaikė IMPM prie savo vietos sveikatos priežiūros sistemos specifinių charakteristikų ir pagal šalį sukūrė modelio versijas, skirtas įgyvendinti vietoje. 3 iš 5 pilotinių centrų patvirtino tolesnį modelio diegimą šalyje pasibaigus projektui.

Rekomendacijos: Didinti politinę paramą ir į esamas politines strategijas įtraukti naujų praktikų; užtikrinti, kad jų įgyvendinimo rezultatai būtų veiksmingai komunikuojami politikos formuotojams ir kitiems pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams siekiant remti įrodymais pagrįstą politikos formavimą. Pripažinti sveikatingumo skatinimo svarbą užkertant kelią lėtinėms neinfekcinėms ligoms ir didinti sveikatingumo skatinimo bei ligų prevencijos gerosios patirties naudojimą. Naudoti priemones, tokias kaip gerosios patirties portalai, siekiant remti įrodymais pagrįstos politikos integravimą (ir fiksuoti pamokas dėl praktikos perkeliavimo, plėtros ir vertinimo per tam tikrą laiką). [16; 17]

Nuorodos

3 išvada. Susieti nacionalines / regionines strategijas ir planus lėtinių neinfekcinių ligų srityje su

CHRODIS PLUS veiksmai: Daugelis CHRODIS PLUS veiksmų buvo susieti su regioninėmis ir pasaulinėmis strategijomis lėtinių neinfekcinių ligų srityje. Vienas iš pavyzdžių – Nyderlandų JOGG (sveiko svorio jaunimas) geroji patirtis. Keli patirties elementai buvo perkelti į Islandiją ir įgyvendinti siekiant sustiprinti nacionalinę „Sveikatingumo skatinimo bendruomenių“ programą.

Rekomendacija: Siekti sutapimo su esama nacionaline politika pritaikant patirtį prie vietos poreikių ir charakteristikų bei pateikiant aiškią sistemą ir priemones, skirtas gerosios patirties (-ių) integravimo rezultatams perduoti, priimti ir įvertinti.